

Regionale Gemalenstichting Alblasserwaard en Vijfheerenlanden

Jaarverslag 2025

Voor de RGS was het jaar 2025 een druk jaar vanwege diverse nieuwe ontwikkelingen, zoals het principebesluit van het bestuur van het Dieselgemaal Langerak om zich aan te sluiten bij de RGS, de intensieve contacten met het Waterschap Rivierenland over de exploitatiebijdragen aan de molen- en gemalenstichtingen en de afronding van de werkzaamheden aan het gemaal De Biezen voor de renovatie van de motor. De gemalen konden, met uitzondering van het gemaal De Biezen, het gehele jaar worden opengesteld voor bezoekers. Door de laatste betaling toegezegde subsidie (Cultuurfonds) voor gemaal De Biezen, valt de Jaarrekening 2025 financieel positief uit. Dit is mede dankzij de jaarlijkse exploitatiesubsidies van het Waterschap Rivierenland en van de gemeenten Sliedrecht, Molenlanden en Vijfheerenlanden. De inzet en betrokkenheid van de vrijwilligers was groot.

1 Vrijwilligers

De vrijwilligers op de gemalen spelen een belangrijke rol. Zij houden de gemalen in stand en ontvangen bezoekers tijdens de open dagen, de Molen- en Gemalendagen in mei, de Open Monumentendagen in september en bij andere gelegenheden. De cultuurhistorische monumenten kunnen door hun inzet bewaard blijven voor het nageslacht. De jaarlijkse barbecue (ontmoeting bestuur en vrijwilligers) werd gehouden op 29 augustus op gemaal Over- en Neder-Slingeland, georganiseerd door de vrijwilligers van het gemaal.

2 Bestuur

Het bestuur bestond op 31 december 2025 uit:

1. De heer J. (Jan) Boele, voorzitter.
2. De heer ing. J.A. (Hans) Klein, secretaris.
3. De heer W. (Wim) Fijnekam, penningmeester.
4. De heer E. (Bert) den Boer.
5. De heer T.C. (Teus) van Gelder.
6. De heer D.A. (Dick) den Hertog.
7. De heer A. (Arie) Hoek.
8. De heer E. (Erik) de Ridder.

Het bestuur vergaderde op 28 januari, 15 april, 19 augustus en 4 november. Tevens vonden drie jaargesprekken plaats op de gemalen met de betrokken vrijwilligers. Daarnaast waren er bestuurlijke contacten met het Waterschap Rivierenland (jaarlijkse exploitatiesubsidies), de gemeente Molenlanden (wil af het Dieselgemaal Langerak), de SIMAV, de Nederlandse Gemalenstichting en in diverse commissies c.q. werkgroepen, zoals de Gebiedscoöperatie Alblasserpoort, het Gebiedsplatform Alblasserwaard/ Vijfheerenlanden en het project 'Alblasserwaard 750'.

3 Gemaal Polder Sliedrecht

Het aantal vrijwilligers (7) was één meer dan in 2024. Kees Teeuw uit Sliedrecht werd in april vrijwilliger op het gemaal.

Het gemaal was voor bezoekers open op de tweede zaterdagen van mei tot en met oktober (waaronder de Nationale Gemalendag met 28 bezoekers en de Open Monumentendag met 43 bezoekers), de SIMAV-Molendag Alblasserwaard (44 bezoekers) en diverse schoolklassen in maart (75 bezoekers) en in september bij de klassendag (28 bezoekers). In totaal hebben ca. 251 belangstellenden het gemaal bezocht.

De vrijwilligers waren 685 uren actief op 48 dagen met de volgende werkzaamheden:

- 10 open dagen van mei t/m oktober (incl. de Nationale Gemalendag en Open Monumentendag, de klassendagen in maart en september, de SIMAV Molendag en een fotoshoot op het gemaal).
- in januari en februari: deuren aan de westzijde gronden en verven, plaatsen hekwerk rond de uitlaat en het proefdraaien van de motor.

- maart: jaaroverleg bestuur/vrijwilligers en deuren aan de westzijde geplaatst;
- april: opname Monumentenwacht van het gebouw, gereedschapsbord schoongemaakt en geconserveerd, muren afgeschraapt en opnieuw voorgesmeerd en gesaust;
- mei en juni: diverse werkzaamheden uitgevoerd in het kader van het onderhoudsrapport Monumentenwacht, oude stopverf verwijderd van diverse stalen ramen, met gronden en kitten.
- juli en augustus: diverse werkzaamheden in het kader van het onderhoudsrapport Monumentenwacht, stalen ramen buitenzijde opnieuw gekit en gegrond, opruimen magazijn en kasten behandeld tegen houtworm;
- september en oktober: druk met open dagen, klassendag en een veelheid van kleine werkzaamheden;
- november en december: peilglas schoongemaakt, plugkraan gerepareerd, buitenfilter gedemonteerd, afgeschraapt en geconserveerd, machine afgetapt en pomp afgezet (winterstand).

Met het Waterschap Rivierenland waren goede ambtelijke contacten over de nieuwbouw in 2026/2027 van het naastgelegen vizegemaal. Daarbij heeft de RGS een aantal wensen ingebracht die grotendeels konden worden geaccepteerd.

4 Gemaal De Biezen

Het aantal vrijwilligers (5) was één meer dan in 2024. Mari de With uit Zijderveld werd medio het jaar vrijwilliger op het gemaal.

Na het enerverende jaar 2024, met de heropening van het gemaal en veel bezoekers tijdens de Open Monumentendag, werd 2025 ook een uitdagend jaar voor gemaal. De uitdaging lag vooral aan een haperende motor. De motor liep nog niet lekker, bleef sputteren, liep onregelmatig en startte moeilijk. De motor-vrijwilligers ontdekten water en drab voor het filter van de brandstofpomp. Dat verklaarde veel. Besloten werd om dit grondig te onderzoeken en aan te pakken. Dit kostte vele extra uren, met ook een externe reparatie van de brandstofpomp. Bijkomend probleem was dat een belangrijke vrijwilliger een operatie moest ondergaan en er een aantal maanden niet kon zijn. Later bleek ook dat de plunjer van de brandstofpomp door het water en de drab was ingevreten.

Door deze tegenslag met een niet draaiende motor, is niet deel genomen aan de Nationale Gemalendag in mei en de Open Monumentendag in september.

In het gebouw hebben de vrijwilligers het elektriciteitsnet vernieuwd en vervangen in historische stijl. De tl-banken zijn vervangen door ouderwetse lampen zoals vroeger. Alle leidingen zijn vernieuwd, extra stopcontacten zijn aangebracht en op zolder is een vast lichtpunt gekomen. Bij de ingang is tevens een nieuwe buitenlamp gemonteerd.

Op het buitenterrein is de grote en scheef hangende treurwilg stevig teruggesnoeid. Ook de knotwilgen waren aan een snoeibeurt toe.

In juni werden 17 medewerkers van het Waterschap Rivierenland ontvangen en rondgeleid.

Volgens de werkljsten waren de vrijwilligers 284 uur actief op 66 dagen.

5 Gemaal Over- en Neder-Slingeland

Het aantal vrijwilligers (6) was één meer dan in 2024. Cornelis de Jong uit Giessenburg werd medio het jaar vrijwilliger op het gemaal.

Het gemaal was voor bezoekers open op tweede zaterdagen van mei tot en met oktober (waaronder de Nationale Gemalendag met 28 bezoekers, de Open Monumentendag met 18 bezoekers). Daarnaast bezocht een schoolklas de Open Klassendag in september met 25 kinderen en drie begeleiders. In totaal hebben ca. 125 bezoekers het gemaal bezocht.

Volgens de werkljsten zijn op 21 dagen ca. 150 vrijwilligersuren besteed aan het onderhoud en ontvangst van bezoekers, waarbij de volgende werkzaamheden zijn uitgevoerd:

- 15-01: Motor getornd en blanke delen geconserveerd met motorolie. Startlucht compressor smeerolie ververst. Van het toegangshek naar het gemaal de bouten van het scharnier vervangen door RVS M8 boutjes. De koelwater zuigleiding ontroest en behandeld met oud galvaniseer. De lekleiding van de koelwaterpomp verpakt met tape.
- 05-02: Tussenlager na vliegwiel gecontroleerd (bovenkop gedemonteerd, smeerolie is blank, drive as is schoon). Kleppen motor gesteld, inlaat 0,15 inch / 0,4 mm uitlaat 0,25 inch / 0,65 mm. Kap reguleur gedemonteerd voor inspectie, contra gewichten gesmeerd, deze zijn gangbaar.
- 12-02: Kap van distributiekastkast terug gemonteerd.
- 02-04: Koelwater systeem opgevuld daarna motor belast proefgedraaid (alles is oké). Bank en vlaggenmast buiten gezet.
- 30-04: Het gemaal binnen en buiten schoongemaakt en de motor laten draaien. De brandblussers zijn gecontroleerd en in orde bevonden.
- 07-05: Gestart met het ontroesten van het scheprad.
- 10-05: Eerste draaidag, 28 bezoekers.
- 06-06: Machinekamer en de trap schoongemaakt. Gestart met het zwart maken van het scheprad.
- 14-06: Tweede draaidag, 16 bezoekers.
- 19-06: Tien uur met drie man geschilderd aan het scheprad.
- 12-07: Derde draaidag, 13 bezoekers.
- 17-07: Scheprad voor de tweede keer zwart geverfd, zes uur arbeid.
- 24-07: Toegangspad tegen onkruid gespoten. Verfwerk scheprat afgemaakt, zeven uur arbeid.
- 30-07: Hekwerk om scheprad geschuurd, schoongemaakt en ontvet. Daarna gelakt met Rubbol 9001.
- 06-08: Gemaal schoongemaakt en proefgedraaid.
- 09-08: Vierde draaidag, 6 bezoekers.
- 19-08: Vier uur buiten geschilderd grondverf en lakverf.
- 29-08: Jaarlijkse barbecue bestuur/vrijwilligers (25 personen), motor laten draaien.
- 02-09: Acht uur geschilderd.
- 11-09: De bovenkap van koelwaterpomp gedemonteerd i.v.m. lage koelwaterdruk. De kleppen schoongemaakt, alles terug gemonteerd en motortest opgestart. De koelwater pompdruk is weer 0,5 bar / 50 kpa.
- 12-09: Klassendag (CBS Hoeksteen, 25 kinderen en 3 begeleiders) en motor laten draaien.
- 13-09: Vijfde draaidag (Open Monumentendag), monumentendag, 18 bezoekers.
- 08-10: Schoongemaakt en proefgedraaid voor de laatste draaidag van 2025.
- 11-10: Zesde en laatste draaidag van het jaar, acht bezoekers.
- 29-11: Vlaggenmast en bank schoongemaakt en binnen gezet.
- 12-11: Dhaspot gedemonteerd van reguleur i.v.m. traag reageren van de reguleur (na belasting veranderingen). Te dikke smeerolie verwijderd en er dunne compressorolie ingedaan. Motor opgestart om de reguleur te testen (reageert nu veel directer). Vollast tussen de 285 rpm / 310 prm., onbelast 390 rpm/400 rpm.
- 03-12: Motor opgestart, proefgedraaid en winterklaar gemaakt. Koelwater afgetapt, ook van de koelwaterpomp. Condens afgetapt van de brandstof dagtank. Afgewerkte smeerolie uit open carter gepompt en vliegwiel geconserveerd met smeerolie. Smeerolie ververst van de luchtstartcompressor. Koelwater zuigleiding in watertoevoer put gedemonteerd om de leiding te laten galvaniseren, i.v.m. roestvorming bij het onder watergedeelte.

6 Financiële positie

De Jaarrekening 2025 geeft een financieel positief beeld te zien, vanwege de laatste betaling toegezegde subsidie (Cultuurfonds) voor gemaal De Biezen.

Door jaarlijkse exploitatiebijdragen van de gemeenten Molenlanden, Sliedrecht en Vijfheerenlanden voor de gemalen Over- en Neder-Slingeland, gemaal Polder Sliedrecht en De Biezen, en van het Waterschap Rivierenland voor alle gemalen, is er naast jaarlijkse bijdragen van een aantal gemalenvrienden en het sponsoren van de brandstof en materialen in natura voor de gemalen door verschillende bedrijven, een vaste basis.

Het Waterschap Rivierenland heeft, na overleg met diverse Molen- en Gemalenstichtingen, besloten tot een fikse jaarlijkse verhoging van de exploitatiebijdragen met ingang van 1 januari 2026.

Daarbij is de afspraak gemaakt voor een jaarlijkse indicatie. Met name hierdoor is de RGS verzekerd van een goede inflatiebestendige bijdrage.

7 Andere gemalen

De RGS heeft drie gemalen in eigendom, De Biezen te Vianen, Polder Sliedrecht te Bleskensgraaf en Over- en Neder-Slingeland te Giessenburg.

Met het bestuur van de Stichting Gemaal Langerak is een samenwerkingsverband. De voorzitter van deze stichting is bestuurslid van de Regionale Gemalen Stichting.

De gemeente Molenlanden heeft aangegeven dat de constructie rond het eigendom van het rijksmonument Gemaal Langerak niet meer van deze tijd is, mede vanwege het feit dat volgens de statuten een gemeentelijke vertegenwoordiger bestuurslid dient te zijn in het bestuur van de stichting. Vandaar dat contacten plaatsvinden met de besturen van Gemaal Langerak en de RGS. Dit heeft geleid tot het principebesluit van de Stichting Gemaal Langerak zich aan te willen sluiten bij de RGS. De gemeente beraadt zich over een voorstel (bruidsschat) die overgang voor te bereiden, passend binnen het beleid van de RGS (het gemaal in goede staat brengen, of een bruidsschat daarvoor meegeven, voldoende vrijwilligers en zicht op een jarenlange gezonde exploitatie).

Met het Waterschap Rivierenland lopen contacten over het behoud van de gemalen Timmer te Giessenburg en Donk te Arkel, met een eventuele overname van die gemalen door de RGS. Voor gemaal Timmer wordt gewacht op een voorstel, passend binnen het beleid van de RGS. Wat betreft het Gemaal Donk, uit de laatste recente contacten is gebleken dat dit gemaal in de huidige staat wordt gehouden (gerestaureerd) en dat de RGS hierin verder geen rol heeft.

Vastgesteld door het bestuur op 3 februari 2025
De secretaris van de RGS
J.A. (Hans) Klein